

ALEXANDRU VULPE
(16.06.1931 – 9.02.2016)

La 9 februarie 2016, a încetat din viață în orașul de baștină, ARHEOLOGUL, academicianul, profesorul și directorul Institutului de Arheologie "Vasile Pârvan" din București¹.

Născut la 16 iunie 1931 în București, după o educație serioasă în școlile din capitală (bacalaureat al Liceului Titu Maiorescu, în 1950), completată prin cultivarea limbilor clasice și moderne, ultimul descendent al familiei Vulpe – care a ilustrat cu brio peste 8 decenii arheologia și istoria veche a României –, Alexandru, și-a făcut ucenicia sub patronajul renumiților săi părinți, pe care – după cum se știe –, i-a însoțit încă din copilărie la săpăturile vestite de la Poiana, Poienești sau Popești.

La început a fost atras de studierea istoriei, literaturii și filosofiei grecești – dovadă fiind și frumoasa sa teză de licență – *Ideile politice și stoicismul grec*, suținută în 1954, sub conducerea acad. D. M. Pippidi –, pentru ca, abia apoi să se îndrepte spre arheologie.

Carierea ar fi trebuit să aibă, poate, un start fulminant, ținând seama de calitățile sale în care se întvedeau cercetătorul de mare viitor. Din nefericire, "păcatele politice" ale părinților nu i-au permis să fie încadrat într-un post din cercetare sau în învăământul superior, cum ar fi meritat cu prisosință.

"Păcatele politice" ale părinților, potrivit acuzatorilor vremii, au constat în susținerea publică de către profesorul Radu Vulpe a realipirii Basarabiei la patria – mumă în 1941, ceea ce i-a atras în 1945 înlăturarea sa de la Universitatea din Iași.

---

¹ Rămân recunoscător domnului prof. dr. Eugen Nicolae, directorul Institutului de Arheologie "Vasile Pârvan" din București, care, cu multă promptitudine și bunăvoință, ne-a pus la dispoziție CV-ul, lista lucrărilor și fotografiile lui Alexandru Vulpe.

Alexandru, abia în 1955 va fi angajat la Muzeul Național de Antichități din București (Institutul de Arheologie din 1956), însă numai în calitate de "colaborator extern". În fine, doar după zece ani, în 1965, Alexandru va reuși să ajungă cercetător al Institutului de Arheologie din București al Academiei Române !

Deși a fost "admis" cu întârziere în corpul cercetătorilor, Vulpe Jr. a ajuns rapid un competent și respectat arheolog. De-a lungul anilor, studiile sale au abordat probleme de pre- și protoistorie (săpăturile de la Costișa, Susani, Conțești, Ferigile, Tigveni, Rotbav, Rudeni ș. a.), concentrându-se mai ales asupra culturilor epocilor Bronzului și a Hallstattului, fără a neglija, de altfel, și investigațiile referitoare la perioada La Tène (Popești, Cepari, Polovraci). Trebuie remarcată de asemenea și aplecarea sa pentru problemele de istorie veche – derivând, poate, și din formația clasică –, cum ar fi cele de geografie antică, de analiză a izvoarelor (Herodot, Ps. Scymnos, Trogus Pompeius, Iosephus Flavius, Ptolemeu ș. a.), de religie geto-dacă, de istorie a Daciei pre-romane, ale Balcanilor și Anatoliei, sau de chestiuni legate de civilizațiile cimmerică, scitică, agatirsă, tracică etc.

A fost deosebit de apreciat de către foștii săi profesori, printre care se remarcă Ion Nestor (șeful secției de arheologie preistorică din institut) prin sprijinul continuu și care, de altfel, i-a încredințat și săpăturile arheologice de la Ferigile. Încheierea cercetării din acest cimitir i-a prilejuit elaborarea unei lucrări de căpetenie (*Necropola hallstattiană de la Ferigile. Monografie arheologică*, 1967), care a alcătuit totodată și tema tezei sale de doctorat (susținută în 1968, sub conducerea prof. I. Nestor, la Universitatea din București).

Valoarea studiilor sale – dintre care amintim apariția (1970) în cadrul renumitei colecții *Prähistorische Bronzefunde* a unui prim volum despre topoarele și securile din epoca bronzului în România (distinsă cu premiul "Vasile Pârvan" al Academiei Române), urmată în anul 1975 de volumul al doilea, iar 1990, de un altul, despre săbiile scurte, pumnalele și cuțitele de luptă hallstattiene – l-au propulsat apoi cu reperație în cercul restrâns al cercetătorilor de marcă ai epocilor Bronzului și Fierului. Este invitat în cursul anilor 1976-2008 să susțină prelegeri la mari universități (Frankfurt a. M., Marburg, Gießen, Saarbrücken, Heidelberg, Bonn ș. a.) sau a unor cursuri, în calitate de profesor invitat (Saarbrücken, 1982), să prezinte rapoarte, comunicări, și să prezideze numeroase congrese, simpozioane și colocvii internaționale.

A publicat mult în țară (*Dacia*, *SCIV(A)*, *ArhMold*, *Thraco-Dacica*, *MemAntiq*, *MCA*, *Revista istorică*, *Apulum* ș. a. m. d.) și peste hotare (*Prähistorische Zeitschrift*, *Germania*, *Starinar*, *Slovenská Archeológia*, *The Journal of Indo-European Studies*, *Thracia Pontica*, ș. a.). Ajuns la o maturitate științifică de cea mai înaltă valoare, Alexandru Vulpe și-a concentrat preocupările din ce în ce mai mult spre teoretizare și sinteză, așa cum o demonstrează de altfel în cărțile despre istoria militară a geto-dacilor (1978), despre Dacia dinainte de Dromihete (1988) – ambele în colaborare –, dar mai cu seamă în paginile primului tom al *Istoriei Românilor* (la care a fost și coordonator alături de M. Petrescu-Dîmbovița), elaborând câteva capitole și subcapitole de referință, greu de egalat în viitor de către istoriografia românească; ele erau anunțate încă din deceniile anterioare de preocupările sale despre noile metodologii din domeniu (New Archaeology, arheologia procesuală și post-procesuală etc.).

De asemenea, încă din 1973 devine membru al Colegiului redacțional al prestigioasei *The Journal of Indo-European Studies* (Mc Lean, Virginia, USA), iar, în 1976, renumitul Institut Arheologic German îl alege membru corespondent, pentru ca în același an să fie desemnat și membru al Consiliului Permanent al Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice (UISPP).

Însă, abia o dată cu descătușarea societății românești de după 1989, evoluția sa științifică atinge parametrii cei mai înalți: cercetător principal gr. II (1990) și gr. I (1991), profesor asociat (1990-1994), titular (1994-2001) și, în final, consultant al Universității din București, membru corespondent (1996), titular (2009) și președinte al Secției de Științe Istorice și Arheologie a Academiei Române ș. a. m. d. Cele mai sus-menționate au fost urmate de alte și de alte binemeritate recunoașteri din partea oficialităților (Ordinul național "Steaua României", în grad de comandor) și, îndeosebi, a mediilor academice, naționale și internaționale (membru al Comitetului Executiv al UISPP din 1991, *doctor honoris causa* al Universității de Vest din Timișoara, în 2007, membru de onoare al Institutului de Arheologie din Iași, în 2007 ș. a.).

Personalitate complexă, așa cum s-a mai remarcat², Alexandru Vulpe ni se înfățișa ca un distins om de cultură, intelectual rasat, iubitor de literatura clasică și modernă, dar și de filosofie, bun cunoscător de muzică (îndeosebi de cea wagneriană), amator de drumeții montane și chiar timid epicureian – știa să guste cu plăcere un trabuc de calitate sau un coniac fin – edificând în fața celor care l-au întâlnit și înțeles (atât cât se poate !) o imagine originală, de neșters.

Va rămâne, sper, în memoria celor care l-au cunoscut și îndrăgit, cu barba sa roșcată, glasul său cu ”r-ul” vorbitorului de franceză (sau germană ?), dar mai ales prin atitudinea sa cooperantă și chiar prietenească – departe de emfaza care-i bântuie de obicei pe cei care au unele calități –, de care au beneficiat mulți dintre arheologii mai tineri sau mai în vârstă (colegi, cercetători, muzeografi, colecționari, amatori de istorie veche și arheologie etc.), din țară și de peste hotare.

Dumnezeu să-l ierte și fie-i țărâna ușoară !

VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA

LISTĂ LUCRĂRILOR PUBLICATE

VOLUME DE AUTOR

1. *Necropola hallstattiană de la Ferigile. Monografie arheologică*, Biblioteca de Arheologie 11, Ed. Academiei, București, 1967.
2. *Die Äxte und Beile in Rumänien I*, PBF IX, 2, München, 1970 (lucrare distinsă cu Premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române în 1974).
3. *Die Äxte und Beile in Rumänien II*, PBF IX, 5, München, 1975.
4. *Die Kurzschwerter, Dolche und Streitmesser der Hallstattzeit in Rumänien*, PBF VI, 9, München, 1990.

VOLUME COLECTIVE

5. *Geto-Dacii în istoria militară a lumii antice*, Ed. Militară, București, 1987 (în colab. cu M. Zahariade; a redactat capitolele I, II, III, VI).
6. *În Dacia înainte de Dromihete*, Ed. Academiei, București, 1988 (în colab. cu V. Dumitrescu; a redactat capitolul V: *Istoria și civilizația Daciei în secolele IX–IV î.e.n.*); cu versiuni în limbile germană (1983) și engleză (1988).
7. *Istoria Românilor I. Moștenirea timpurilor îndepărtate*, Ed. Enciclopedică, București, 2001¹ și 2010² (coordonator, împreună cu M. Petrescu-Dîmbovița); a redactat 232 p.: capitolul introductiv, cap. III–V și parțial cap. VIII).

STUDII, ARTICOLE ȘI MATERIALE INEDITE

8. *Depozitul de la Tufa și topoarele cu ceața cilindrică*, în SCIV, 10, 1959, 2, p. 265–276.
9. *Cimitir din prima epocă a fierului la Ferigile (r. Horezu, reg. Pitești)*, în MCA, 5, 1959, p. 363–372.
10. *Săpăturile de la Costești – Ferigile (r. Horezu, reg. Pitești)*, în MCA, 6, 1959, p. 237–249.
11. *Voprosy v svjazi s koncom ranneželeznoogo veka v svete raskopok v Feridžezele*, în Dacia, N.S., 4, 1960, p. 181–199.
12. *K voprosu o periodizacii bronzovego veka v Moldove*, în Dacia, N.S., 5, 1961, p. 105–122.
13. *Descoperiri arheologice pe cursul mijlociu al Siretului (Sondajele de la Mîndrișca și Răcăciuni, reg. Bacău)*, în ArhMold, 1, 1961, p. 65–80.

² M. Babeș, Profesorul Alexandru Vulpe la a 75-a aniversare, în SCIVA, 57, 2006, 1-4, p.5-8.

14. *Săpăturile de la Ferigile*, în *MCA*, 7, 1961, p. 219–225.
15. *Sălașul hallstattian de la Novaci (r. Drăgănești-Vlașca, reg. București)*, în *MCA*, 8, 1962, p. 359–368.
16. *Săpăturile de la Costișa (r. Buhuși, reg. Bacău)*, în *MCA*, 8, 1962, p. 309–316 (în colab. cu M. Zămoșteanu).
17. *Traci și iliri la sfârșitul primei epoci a fierului în Oltenia*, în *SCIV*, 13, 1962, 2, p. 307–324.
18. *Nackenscheibenäxte aus der Moldau*, în *Dacia*, N.S., 7, 1963, p. 511–516.
19. *Cu privire la unele topoare de aramă și bronz din Moldova*, în *ArhMold*, 2–3, 1964, p. 127–141.
20. *Ptolemy and the ancient geography of Moldavia*, în *StCl*, 6, 1964, p. 233–246.
21. *Cu privire la cronologia topoarelor de aramă cu brațele „în cruce”*, în *SCIV*, 15, 1964, 4, p. 457–466.
22. *Les phases de la civilisation de Tei à la lumière des fouilles de Novaci*, în *Dacia*, N.S., 8, 1964, p. 319–330.
23. *Reprezentări umane pe cupele getice de la Popești*, în *SCIV*, 16, 1965, 2, p. 341–351.
24. *Zur mittleren Hallstattzeit in Rumänien (die Basarabi-Kultur)*, în *Dacia*, N.S., 9, 1965, p. 105–132.
25. *Necropola tumulară de la Milostea*, în *RevMuz*, III, 1966, 2, p. 148–155 (în colab. cu E. Popescu).
26. *Date noi privind periodizarea culturii Tei și cunoașterea culturii Basarabi (Săpăturile de la Novaci, 1961)*, *SCIV*, 18, 1961, 1, p. 83–112 (în colab. cu V. Veselovski-Bușilă).
27. *Un nou depozit de topoare la Ostrovul Corbului*, în *SCIV*, 19, 1968, 3, p. 505–511 (în colab. cu M. Davidescu).
28. *Date noi privind grupul Ferigile în Argeș*, în *StComPitești*, 1, 1968, p. 23–31 (în colab. cu E. Popescu).
29. *Bronzuri inedite din Maramureș în colecția prof. Francisc Nistor din Sighetul Marmației*, în *SCIV*, 20, 1969, 2, p. 181–194 (în colab. cu F. Nistor).
30. *Cu privire la topoarele de metal cu gaură de înmănunșare transversală*, în *SCIV*, 21, 1970, 3, p. 417–427 (în colab. cu E. Tudor).
31. *Depozitul de brățări de bronz de la Vadul-Izei*, în *SCIV*, 21, 1970, 4, p. 623–631 (în colab. cu F. Nistor).
32. *Gemeinsame Elemente der späthallstattzeitlichen Gruppen im Donau-Karpatenraum*, în J. Filip (ed.), *Actes du VIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques, Prague 21–27 août 1966*, Praga, 1971, p. 880–885.
33. *Metode matematice de cercetare în arheologie*, în *Metode noi și probleme de perspectivă ale cercetării științifice*, București, 1971, p. 132–136.
34. *Cu privire la sistemul cronologic al lui B. Hänsel pentru epoca mijlocie a bronzului*, în *SCIV*, 22, 1971, 2, p. 301–312.
35. *Toporul de bronz cu două tășuri de la Izvoarele (jud. Ilfov)*, în *SCIV*, 22, 1971, 3, p. 485–489.
36. *Topoare de aramă în muzeul din Dej*, în *SCIV*, 22, 1971, 4, p. 651–654 (în colab. cu F. Gavrilescu).
37. *Une tombe isolé de l'époque de Latène à Răcătău*, în *Apulum*, 9, 1971, p. 155–164 (în colab. cu V. Căpitanu).
38. *Archäologische Forschungen und historische Betrachtungen über das 7. bis 5. Jh. im Donau Karpatenraum*, în *MemAntiq*, 2, 1970 (1972), p. 115–213.
39. *Contribution à la connaissance des débuts de la culture géto-dacique dans la zone subcarpatique Vilcea-Argeș (La nécropole tumulaire de Tigveni)*, în *Dacia*, N.S., 16, 1972, p. 75–111 (în colab. cu E. Popescu).

40. *Observații privitoare la analiza antropologică a osemintelor incinerate din mormintele hallstattiene de la Ferigile*, în *Buridava*, 1, 1972, p. 269–272.
41. *Începuturile metalurgiei aramei în spațiul carpato-dunărean*, în *SCIV*, 24, 1973, 2, p. 217–237.
42. *Cetatea dacică de la Polovragi*, în *Drobeta*, 1, 1974, p. 141–145 (în colab. cu V. Veselovski-Bușilă).
43. *Depozitul de bronzuri de la Crăciunești (Maramureș)*, în *SCIV*, 25, 1974, 1, p. 5–18 (în colab. cu F. Nistor).
44. *The Cultural Unity of the North-Thracian Tribes in the Balkano-Carpathian-Hallstatt*, în *JIES*, 2, 1974, 1, p. 1–21.
45. *Puncte de vedere cu privire la unele descoperiri din Hallstattul mijlociu la Dunărea sîrbească*, în *Oltenia*, 1, 1974, p. 25–28.
46. *Probleme actuale privind metalurgia aramei și a bronzului în epoca bronzului în România*, în *RI*, 27, 1974, 2, p. 243–255.
47. *Einige Bemerkungen über die mittlere und die späte Bronzezeit im Norden Rumäniens*, în *Dacia*, N.S., 19, 1975, p. 69–76.
48. *Nouveaux points de vue sur la civilisation gëto-dace: l'apport de l'archéologie*, în *Dacia*, N.S., 20, 1976, p. 19–21.
49. *Bols à reliefs de Popești*, în *Dacia*, N.S., 20, 1976, p. 167–198 (în colab. cu M. Gheorghită).
50. *La nécropole tumulaire gëte de Popești*, în *TD*, 1976, p. 193–215.
51. *Une contribution archéologique à l'étude de la religion des Gëto-Daces*, în *TD*, 1976, p. 217–226 (în colab. cu E. Popescu).
52. *Zu den Anfängen der Kupfer- und Bronzemetallurgie in Rumänien*, în *Les Débuts de la Métallurgie, IXe Congrès du UISPP, Colloque XXIII, Nice*, 1976, p. 134–175.
53. *Contribuții la studiul cupelor cu decor în relief getice de la Popești, jud. Ilfov*, în *MN*, 3, 1976, p. 97–99 (în colab. cu M. Gheorghită).
54. *Der Hügel von Susani*, în *PZ*, 52, 1977, 1, p. 28–60 (în colab. cu I. Stratan).
55. *Zur Chronologie der Ferigile-Gruppe*, în *Dacia*, N.S., 21, 1977, p. 81–112.
56. *Kritische Anmerkungen zu den karpatenländischen Kulturzeugnissen der Altbronzezeit*, în *Jahresbericht des Instituts für Vorgeschichte der Universität Frankfurt/Main*, 1977, p. 101–111.
57. *Aspects significatifs dans l'histoire et la culture des gëto-daces*, în *RÉSEE*, 16, 1978, 4, p. 619–631.
58. *Puncte de vedere privind istoria Daciei preromane*, în *RI*, 32, 1979, 12, p. 2261–2284.
59. *Cu privire la cronologia grupului cultural Ferigile*, în *Danubius*, 8–9, 1979, p. 93–122.
60. *Șantierul arheologic Popești, com. Mihăilești, jud. Ilfov. Raport preliminar asupra rezultatelor din campania anilor 1976–1977*, în *CA*, 3, 1979, p. 95–104 (în colab. cu M. Gheorghită).
61. *Points de vue sur l'histoire et la culture des Gëto-Daces avant Burebista*, în *Actes du deuxième Symposium International de Thracologie, Rome, 12–15 novembre 1979, Milano*, 1980, p. 43–55.
62. *Problèmes actuels de la protohistoire thrace*, în *Actes du IIe Congrès International de Thracologie (Bucarest, 4–10 septembre 1976)*, București, 1980, p. 215–221.
63. *Sur la culture des Gëto-Daces de la zone sous-carpatique: la nécropole de Cepari*, în *Actes du IIe Congrès International de Thracologie (Bucarest, 4–10 septembre 1976)*, București, 1980, p. 259–265 (în colab. cu E. Popescu).
64. *Gëto-dacii ca unitate etno-istorică în lumea tracă*, în *SCIVA*, 31, 1980, 1, p. 5–11.
65. *Zur Frühbronzezeit in Mittelrumänien*, în H. Lorenz (ed.), *Studien zur Bronzezeit, Festschrift für Wilhelm Albert v. Brunn, Mainz/Rhein*, 1981, p. 489–496.

66. *Zur Definition und Verbreitung der Basarabi-Kultur*, în P. Medović (ed.), *Die ältere Eisenzeit in der Wojwodina und ihre Verbreitungen mit anderen donauländischen und benachbarten Gebieten*, în *Materijali*, 19, Novi Sad, 1981, p. 179–189.
67. *Şantierul arheologic Popeşti-Mihăileşti, jud. Giurgiu. Raport preliminar asupra rezultatelor din campaniile anilor 1978–1979*, în *CA*, 4, 1981, p. 58–65 (în colab. cu M. Gheorghişă).
68. *Cercetări arheologice în raza comunei Năeni (Buzău)*, în *SCIVA*, 32, 1981, 2, p. 171–193 (în colab. cu V. Drâmbocianu).
69. *Beitrag zu den bronzezeitlichen Kulturbeziehungen zwischen Rumänien und Griechenland*, în B. Hänsel (ed.), *Südosteuropa zwischen 1600 und 1000 v. Chr.*, PAS 1, Berlin, 1982, p. 321–328.
70. *Nouvelles découvertes du type Ferigile*, în *Dacia*, N.S., 26, 1982, p. 77–114 (în colab. cu E. Popescu).
71. *Ein reichverzierter Bronzedolch aus der Moldau*, în *TD*, 3, 1982, p. 118–120 (în colab. cu M. Zămoşteanu).
72. *Le tumulus thrace de Susani (contribution à la connaissance du Hallstatt ancien en Banat)*, în *Le monde thrace, Actes du II. Congrès International de Thracologie, Bucharest 1976*, Paris – Rome – Montreal, 1982, p. 222–231 (în colab. cu I. Stratan).
73. *Pe marginea a trei cărţi noi despre traci şi sciţi*, în *Istros*, 2–3, 1983, p. 115–144.
74. *Der hallstattzeitliche Depotfund von Bistriţa, Jud. Vilcea, Rumänien*, în *PZ*, 58, 1983, 1, p. 127–140 (în colab. cu Gh. Petre).
75. *Pe marginea unor noi descoperiri din bronzul timpuriu*, în *SCIVA*, 34, 1983, 1, p. 71–75.
76. *Descoperirile hallstattiene din zona Aiudului*, în *TD*, 5, 1984, 1–2, p. 36–63.
77. *Spada de la Marvila*, în *MemAntiq*, 9–11, 1985, p. 497–502 (în colab. cu V. Căpitanu).
78. *Mărturii despre geto-dacii din Subcarpaţii Meridionali din secolele VII–V î.e.n.*, în *Documente recent descoperite şi informaţii arheologice*, Bucureşti, 1985, p. 12–23.
79. *Der Goldschatz von Rădeni, Jud. Neamţ, in der Westmoldau, Rumänien*, în *PZ*, 60, 1985, 1, p. 47–69 (în colab. cu V. Mihailescu-Bîrliba).
80. *The North Thracian goldsmiths at the end of the Bronze Age in the light of some recent discoveries*, în *The Bronze Age in the Thracian lands and beyond, International Thracian conference, Boston, 7–10 June 1984*, Milano, 1986, p. 299–308.
81. *Zur Entstehung der geto-dakischen Zivilisation. Die Basarabikultur*, în *Dacia*, N.S., 30, 1986, 1–2, p. 49–89.
82. *Limita de vest a Sciţiei la Herodot*, în *StCl*, 24, 1986, p. 33–43.
83. *Primele menţiuni antice despre geto-daci în lumina unei analize istorico-arheologice*, în *RI*, 39, 1986, 9, p. 825–834.
84. *Les plus anciens témoignages sur les Thraces du Nord (Point de vue historique et archéologique)*, în *RÉSEE*, 24, 1986, 4, p. 333–342.
85. *Despre unele aspecte ale spiritualităţii dacice*, în *TD*, 7, 1986, p. 101–111.
86. *Tezaurul de la Rădeni-Neamţ*, în *MemAntiq*, 12–14, 1980–1982 (1986), p. 41–63 (în colab. cu V. Mihailescu-Bîrliba).
87. *Săpăturile arheologice din staţiunea getică de la Popeşti, com. Mihăileşti, jud. Giurgiu, 1980–1981 şi 1983*, în *CA*, 8, 1986, p. 43–52 (în colab. cu M. Gheorghişă).
88. *Despre cele mai vechi akinakai pe teritoriul României*, în *ActaMP*, 11, 1987, p. 83–89.
89. *Die Geto-Daker. Geschichte eines Jahrtausends vor Burebista*, în *Dacia*, N.S., 31, 1987, p. 77–86.
90. *Arta aurului la tracii nordici în concepţia lui Vasile Pârvan*, în *ArhMold*, 11, 1987, p. 21–25.
91. *Das vorrömische Dakien. Ein geographisch-historischer überblick*, în *MitteilungenBerlin*, 8, 1987, p. 70–80.

92. *Varia archaeologica* (I), în *TD*, 8, 1–2, 1987, p. 117–191.
93. *Varia archaeologica* (II), în *TD*, 9, 1–2, 1988, p. 207–217.
94. *Zum Problem der latènezeitlichen Höhenanlagen in den Südkarpaten*, în *SlovArch*, 36, 1988, 1, p. 241–250.
95. *Cu privire la agatirși*, în *SympThrac*, 7, 1989, p. 62–70.
96. *Neue Bronzefunde aus Transilvanien*, în *Dacia*, N.S. 33, 1989, p. 235–246 (în colab. cu V. Lazăr).
97. *Archäologische und schriftliche Quellen über die Gründung der Stadt Istros und ihre Bedeutung für die Chronologie der donaukarpartischen Hallstattzeit*, în *Akten des XIII internationalen Kongresses für klassische Archäologie, Berlin 1988*, Mainz, 1990, p. 600–601.
98. *Neue Beiträge zur Chronologie und kulturellen Gliederung der Frühbronzezeit im unteren Donauegebiet*, în *Starinar*, 40–41, 1989–1990 (1991), p. 105–111.
99. *Depozitul de bronzuri de la Gioseni*, în *Carpica*, 20, 1989 (1991), p. 69–81 (în colab. cu V. Căpitanu).
100. *Die Westgrenze Skythiens bei Herodot*, în *Thracia Pontica*, 4, Sozopol 6–12 October 1988, Sofia, 1991, p. 177–196.
101. *Necropola de tip Ferigile de la Rudeni, jud. Argeș*, în *MCA (A XVII-a sesiune anuală de rapoarte, Ploiești, 1983 (Partea I))*, București, 1992, p. 109–113 (în colab. cu E. Popescu).
102. *Depozitul de vase ceramice de la Bistrița (Vâlcea)*, în *AO*, 9, 1994, p. 25–41 (în colab. cu Gh. Petre).
103. *Der Schatz von Perșinari in Südrumänien*, în A. Jockenhövel (ed.), *Festschrift für Hermann Müller-Karpe zum 70. Geburtstag*, Bonn, 1995, p. 43–62.
104. *Zur Deutung und Datierung des Hügels von Susani im Banat*, în B. Schmid-Sikimić, Ph. Della Casa (eds.), *Trans-Europam. Beiträge zur Bronze- und Eisenzeit zwischen Atlantik und Altai*, în *Festschrift für Margarita Primas*, Bonn, 1995, p. 81–87.
105. *Der Hortfund von Gioseni, Kr. Bacău, in der Moldau*, în T. Soroceanu (ed.), *Bronzefunde aus Rumänien*, PAS 10, Berlin, 1995, p. 237–245 (în colab. cu V. Căpitanu).
106. *Stand und Aufgaben der Urnenfelderforschung im Karpatenraum*, în *Beiträge zur Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen*, MonographRGZM 35, Mainz, 1995, p. 389–397.
107. *Epoca bronzului în spațiul carpato-dunărean/The Bronze Age in the Carpatho-Danubian region. General view*, în *Comori ale epocii bronzului din România/Treasure of the Bronze Age in Romania*, București, 1995, p. 24–30.
108. *Deponierungen, Opferstätten und Symbolgut im Karpatengebiet*, în P. Schauer (ed.), *Archäologische Forschungen zum Kultgeschehen in der jüngeren Bronzezeit und frühen Eisenzeit Alteuropas, Ergebnisse eines Kolloquiums in Regensburg 4.–7. Oktober 1993*, Bonn, 1996, p. 517–533.
109. *Spațiul egeo-anatolian și Europa sud-estică în lumina unei revizuirii a cronologiei epocii bronzului*, în *MSȘIA*, IV, 1996 (1997), 21, p. 33–47.
110. *Die Nackenscheibenaxt von Bogata in Mittelsiebenbürgen (Rumänien)*, în C. Becker, M.-L. Dunkelmann, C. Metzner-Nebelsick, H. Peter-Röcher, M. Roeder, B. Teržan (eds.), *Chronos. Beiträge zur prähistorischen Archäologie zwischen Nord- und Südosteuropa*, *Festschrift für Bernhard Hänsel*, Espelkamp, 1997, p. 303–311 (în colab. cu V. Lazăr).
111. *Tezaurul de la Perșinari. O nouă prezentare*, în *CCDJ*, 15, 1997, p. 265–301.
112. *En Marge de PsScyîn MNus 766–770/Comentariu la PsScyîn MNus 766–770*, în *Premier Âge du Fer aux bouches du Danube et dans les régions autour de la Mer Noire/Prima epocă a fierului la gurile Dunării și în zonele circumpontice*, Tulcea, 1997, p. 181–191.
113. *Săpăturile de la Popești. Prezentarea campaniilor 1988–1993*, în *CA*, 10, 1997, p. 163–172.

114. Capitolele *La cultura Basarabi și Il tardo Hallstatt e l'inizio della seconda età del ferro*, în *I Daci*, Milano, 1997, p. 23–39.
115. *Considerații privind începutul și definirea perioadei timpurii a epocii bronzului în România*, în M. Ciho, V. Nistor, D. Zaharia (eds.), *Timpul Istoriei I. Memorie și patrimoniu, In honorem emeritae Ligiae Bârzu*, București, 1998, p. 37–50.
116. *Geto-Dacii?*, în *CICSA*, 1–2, 1998, p. 2–11.
117. *The Legacy of Ancient Times*, în D.C. Giurescu, S. Fischer-Galați (eds.), *Romania. A Historic Perspective*, New York, 1998, p. 3–43.
118. *Toporul de bronz de la Gostinu (județul Giurgiu)*, în *BMTAGiurgiu*, 2–4, 1996–1998, p. 123–128.
119. *Storia e civiltà della În Dacia preromana*, în G. Arbore Popescu (ed.), *Traiano ai confini dell'Impero*, Milano, 1998, p. 103–108.
120. *Zu Trogus. Prol. XXXII. Ein archäologischer Beitrag*, în M.R. Vasić (ed.), *Le Djerdap. Les Portes de Fer à la deuxième moitié du premier millénaire av. J.Ch. jusqu'aux guerres daciques, Kolloquium in Kladovo – Drobeta-Turnu Severin (September – Oktober 1998)*, Beograd, 1999, p. 15–17.
121. *Despre un pasaj din Istoriile Filipice ale lui Pompeius Trogus, Prologus XXXII. O contribuție arheologică*, *MSȘIA*, IV, 1998 (2000), 23, p. 181–187.
122. *Din nou despre geografia antică a Moldovei la vest de Prut*, în T. Teoteoi, B. Murgescu, Ș. Solcan (eds.), *Fațetele istoriei. Existențe, identități, dinamici, Omagiu academicianului Ștefan Ștefănescu*, București, 2000, p. 407–419.
123. *Autour de la fondation du Royaume Odyse*, în A. Avram, M. Babeș (eds.), *Civilisation grecque et cultures antiques périphériques. Hommage à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire*, Bucarest, 2000, p. 76–82.
124. *Spada de fier de la Dobolii de Jos (Aldoboly)*, în *Angustia*, 5, 2000, p. 227–233.
125. *Ältere Eisenzeit / Späthallstattzeit (8. – 5. Jahrhundert v.Chr.)*, în *Thraker und Kelten beidseits der Karpaten, Schriftenreihe des Keltenmuseums Hochdorf/Enz.*, 4, Eberdingen, 2000/2001, p. 42–51.
126. *Perioada mijlocie a epocii bronzului la est și vest de Carpații Răsăriteni*, în V. Cavruc, Gh. Dumitroaia (coord.), *Cultura Costișa în contextul epocii bronzului din România*, Piatra Neamț, 2001, p. 9–12.
127. *Considerations upon the Beginning and the Evolution of the Early Bronze Age in Romania*, în R.M. Boehmer, J. Maran (eds.), *Lux Orientis. Archäologie zwischen Asien und Europa, Festschrift für Harald Hauptmann zum 65. Geburtstag, Internationale Archäologie. Studia honoraria 12*, Rahden/Westf., 2001, p. 419–425.
128. *The Aegean-Anatolian and South-Eastern Europe in the Light of a Revision of the Bronze Age Chronology*, în C. Kacsó (ed.), *Der Nordkarpatische Raum in der Bronzezeit, Symposium Baia Mare, 7.–10. Oktober 1998*, Baia Mare, 2001, p. 9–21.
129. *Cimmerienii: un etnonim cu multiple înțelesuri*, în *BMTAGiurgiu*, 7–8, 2001–2002, p. 123–146.
130. *Herodot IV, 94: Gebeleizis?*, în C.C. Petolescu, T. Teoteoi, A. Gabor (coord.), *Studia Historica et Theologica. Omagiu profesorului Emilian Popescu*, Iași, 2003, p. 61–65.
131. *Cum să-l înțelegem pe Herodot*, în D. Marcu Istrate, A. Istrate, C. Gaiu (coord.), *In memoriam Radu Popa. Temeiuri ale civilizației românești în context european*, Cluj-Napoca, 2003, p. 57–63.
132. *Problema scitică în România*, în Ș. Ștefănescu, F. Constantiniu, D. Rusu (eds.), *Identitate națională și spirit european. Academicianul Dan Berindei la 80 de ani*, București, 2003, p. 113–134.

133. *Rumänien und Republik Moldau. Prähistorie*, în *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde* 24, Berlin-New York, 2003, p. 465–469.
134. *Rumänien i tidens spegel*, în K. Slej, S. Unge Sörling, D.N. Popovici (eds.), *Guldskatter Rumänien under 7000 år*, Stockholm, 2004, p. 13–21.
135. *Die Agathyrsen. Eine zusammenfassende Darstellung*, în J. Chochorowski (ed.), *Kimmerowie, scytowie, sarmaci. Księga poświęcona pamięci profesora Tadeusza Sulimirskiego/Cimmerians, Scythians, Sarmatians. In memory of Professor Tadeusz Sulimirski*, Kraków, 2004, p. 473–482.
136. *Reflecții despre problema geto-dacică*, în V. Spinei, C.-M. Lazarovici, D. Monah (eds.), *Scripta praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu-Dîmbovița oblata*, Iași, 2005, p. 563–578.
137. *50 years of systematic archaeological excavations at the pre- and protohistoric site at Popești*, în *Dacia*, N.S., 48–49, 2004–2005, p. 19–37.
138. *Migrații. O temă arheologică și istorică. Modelul Est→Vest*, în *MSSIA*, IV, 2006, 31, p. 29–40.
139. *Urgeschichte und Antike im Donau-Karpatenraum*, în Th. Kahl, M. Metzeltin, M.-R. Ungureanu (eds.), *Rumänien. Raum und Bevölkerung, Geschichte und Geschichtsbilder, Kultur, Gesellschaft und Politik heute, Wirtschaft, Recht und Verfassung, historische Regionen*, Wien/Berlin, 2006, p. 171–193.
140. *Despre centrul de putere al dacilor din Defileul Oltului de la Racoș*, în *Studia in honorem Florea Costea*, Brașov, 2007, p. 78–82.
141. *Burobostes. Ein dakischer König im 2. Jh. V. Chr.? (zu Trogus, Prol. XXXII)*, în *Dacia*, N.S., 51, 2007, p. 227–231.
142. *Zu den Grabsitten der älteren Hallstattzeit in Rumänien*, în F. Verse, B. Knoche, J. Graefe, M. Hohlbein, K. Schierhold, C. Siemann, M. Uckelmann, G. Woltermann (eds.), *Durch die Zeiten...: Festschrift für Albrecht Jockenhövel zum 65. Geburtstag*, Internationale Archäologie: Studia honoraria 28, Rahden/Westf., 2008, p. 269–273.
143. *Reflecții în urma unei dezbateri despre Indo-Europeni*, în S.C. Ailincăi, C. Micu, F. Mihail (eds.), *Omagiu lui Gavrilă Simion la a 80-a aniversare*, Constanța, 2008, p. 23–28.
144. *Herodot și religia geților*, în A. Zancu, T. Arnăuț, M. Băț (eds.), *Studia archaeologiae et historiae antiquae: Doctissimo viro Scientiarum Archeologiae et Historiae Ion Niculiță, anno septuagesimo aetatis suae, dedicatur*, Chișinău, 2009, p. 117–127.
145. *Impactul cercetării civilizației geto-dacice asupra societății contemporane*, în *Angustia*, 14, 2010, p. 293–298.
146. *The Urnfield in Hinova, Mehedinți county (Roumania)*, în *Dacia*, N.S., 54, 2010, p. 43–95 (în colaborare cu M. Davidescu).
147. *Necropola de incinerare de la Hinova, jud. Mehedinți*, în *Drobeta*, 20, 2010, p. 117–179 (în colaborare cu M. Davidescu).
148. *Agathyrsii în imaginarul lumii antice*, în D. Măgureanu, D. Măndescu, S. Matei (eds.), *Archaeology: making of and practice. Studies in honor of Mircea Babeș at his 70th anniversary*, Pitești, 2011, p. 139–144.
149. *Fost-au cimrierii o populație nomadă? O discuție pe marginea unei cărți recent apărute*, în V. Nistor, D. Zaharia (eds.), *Armele Atenei, In honorem Zoe Petre*, București, 2012, p. 89–117.
150. *Sciți și agathyrsi în spațiul carpato-dunărean*, în *SCIVA*, 63, 2012, 1–2, p. 27–66.
151. *Herodotus and the Scythian problem in Romania*, în *Dacia*, N.S., 56, 2012, p. 47–75.
152. *Transformări culturale la sfârșitul epocii bronzului în sud-vestul spațiului carpato-dunărean*, în *AO*, 28, 2014, p. 1–16.
153. *La Colonna di Traiano nel pensiero di Radu Vulpe*, în *EphemDR*, 16, 2014, p. 125–130.

154. *La Colonne Trajane et Flavius Josephus*, Ant.Jud., XVIII, 22, în C.C. Petolescu, M. Galinier, F. Matei-Popescu (eds.), *Colonne Trajane et Trophées Romains, Actes du Colloque franco-roumain «Études sur la Colonne Trajane. 1900 ans depuis l'inauguration (113–2013)»*, Bucarest, 28–29 octobre 2013, Bucarest, 2015, p. 49–65.
155. *Transformări culturale în nord-vestul României la sfârșitul epocii bronzului*, în V. Spinei, N. Ursulescu, V. Cotiugă (eds.), *Orbis Praehistoriae. Mircea Petrescu-Dîmbovița – in memoriam*, Iași, 2015, p. 509–523.

RECENZII (SELECȚIE)

156. J.F.S. Stone, L.C. Thomas, *The Use and Distribution of Fayance in the Ancient East and Prehistoric Europe*, în PPS, 22, 1956, p. 37–84, în SCIV, 9, 1958, 1, p. 204–209.
157. V. Leahu, *Cultura Tei*, București, 1966, în SCIV, 19, 1968, 2, p. 371–375.
158. B. Hänsel, *Beiträge zur Chronologie der mittleren Bronzezeit im Karpatenbecken*, Bonn, 1968, în *Dacia*, N.S., 16, 1972, p. 414–419.
159. M. Novotná, *Die Äxe und Beile in der Slowakei*, PBF IX, 3, München, 1970, în *Dacia*, N.S., 17, 1973, p. 441–445.
160. F.-W. von Hase, *Die Trensen der Früheisenzeit in Italien*, PBF XVI, 1, München, 1969, în SCIV, 24, 1973, 3, 545–546.
161. C. Preda, *Monedele geto-dacilor*, București, 1973, în *Dacia*, N.S., 19, 1975, p. 328–330.
162. A. Păunescu, P. Șadurschi, V. Chirica, *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, București, 1976, în *Dacia*, N.S., 21, 1977, p. 384–385.
163. G. Wegner, *Die vorgeschichtlichen Flußfunde aus dem Main und aus dem Rhein bei Mainz*, Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte 30, Kallmünz, 1976, în *Dacia*, N.S., 22, 1978, p. 371–372.
164. B. Hänsel, *Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der älteren Hallstattzeit an der unteren Donau*, Bonn, 1976, în *Germania*, 57, 1979, p. 207–215.
165. M. Dusek, *Die Thraker im Karpatenbecken*, Amsterdam, 1978, în *Dacia*, N.S., 25, 1981, p. 396–398.
166. V. Vasiliev, *Sciții agatrși pe teritoriul României*, Cluj, 1980, în *Dacia*, N.S., 25, 1981, p. 398–404.
167. A.I. Meljukova, *Skifija i frakiiskii mir*, Moskva, 1979, în *Dacia*, N.S., 25, 1981, p. 404–406.
168. M. Petrescu-Dîmbovița, *Die Sicheln in Rumänien mit Corpus der jung- und spätbronzezeitlichen Horte Rumäniens*, PBF XVIII, 1, München, 1978, în *Germania*, 59, 1981, 2, p. 427–430.
169. M. Gedl, *Die Dolche und Stabdolche in Polen*, PBF VI, 4, München, 1980, în *Dacia*, N.S., 27, 1983, p. 211–212.
170. G. Gallay, *Die kupfer- und altbronzezeitlichen Dolche und Stadbolche in Frankreich*, PBF VI, 5, München, 1981, în *Dacia*, N.S., 27, 1983, p. 212–213.
171. S. Sievers, *Die mitteleuropäischen Hallstattin TDolche*, PBF VI, 6, München, 1982, în *Dacia*, N.S., 27, 1983, p. 213–214.
172. H. Todorova, *Die kupferzeitlichen Äxte und Beile in Bulgarien*, PBF IX, 14, München, 1981, în *Germania*, 64, 1986, 2, p. 609–612.
173. I. Kilian-Dirlmeier, *Anhänger in Griechenland von der mykenischen bis zur spätgeometrischen Zeit*, PBF XI, 2, München, 1979, în PZ, 61, 1986, 2, p. 222–223.
174. T. Bader, *Die Fibeln in Rumänien*, PBF XIV, 6, München, 1983, în *Germania*, 65, 1987, 2, p. 477–483.

175. G. Schumacher-Matthäus, *Studien zu bronzezeitlichen Schmucktrachten im Karpatenbecken. Ein Beitrag zur Deutung der Hortfunde im Karpatenbecken*, Marburger Studien zur Vor- und Frühgeschichte 6, Mainz, 1985, în *Germania*, 66, 1988, 1, p. 191–194.
176. W.M. Werner, *Eisenzeitliche Trensen an der unteren und mittleren Donau*, PBF XVI, 4, München, 1988, în *Germania*, 70, 1, 1992, p. 154–158.
177. A. MacKenzie, *Archaeology in România/The Mystery of Roman Occupation*, London, 1986, în *PZ*, 67, 1992, 2, p. 247–248.
178. J. Makkay, *The Tiszaszözlös Treasure*, Studia archaeologica 10, Budapest, 1989, în *PZ*, 67, 1992, 2, p. 251–253.
179. T. Bader, *Die Schwerter in Rumänien*, PBF IV, 8, Stuttgart, 1991, în *Germania*, 75, 1997, p. 339–343.
180. C. Sommerfeld, *Gerätegeld Sichel. Studien zur monetären Struktur bronzezeitlicher Horte im nördlichen Mitteleuropa*, Berlin-New York, 1994, în *ActaPraehArch*, 32, 2000, p. 167–168.
181. A.I. Ivantschik, *Am Vorabend der Kolonisation. Das nördliche Schwarzmeergebiet und die Steppennomaden des 8.–7. Jhs. v. Chr. in der klassischen Literaturtradition: Mündliche Überlieferung, Literatur und Geschichte, Pontus Septentrionalis III*, Moskau–Berlin, 2005, în *EurAnt*, 16, 2010, p. 360–370.

- 4 voci în: *Encyklopädisches Handbuch zur Vor-und Frühgeschichte*, sub redacția lui J. Filip, Praga, 1966.
- 112 voci în: *Dicționar de istorie veche a României*, sub redacția lui D.M. Pippidi, București, 1976.
- 44 voci în: *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, sub redacția lui C. Preda, București (I, 1994, II, 1996).

La această listă se adaugă prezentări de cărți în revista SCIV(A), editoriale, necrologuri, precum și numeroase articole de popularizare în diferite reviste, ziare și alte publicații.

DISCURS DE RECEPȚIE

Istorie și arheologie sau arheologie și istorie: prima epocă a fierului în România, Discurs de recepție, București, 2013, p. 1–45.

VOLUM OMAGIAL

C. Kacsó (ed.), *Bronzezeitliche Kulturerscheinungen im Karpatischen Raum. Die Beziehungen zu den Benachbarten Gebieten, Ehrensymposium für Alexandru Vulpe zum 70. Geburtstag, Baia Mare 10.–13. Oktober 2001*, Bibliotheca Marmatia 2, Baia Mare, 2003, p. 379–401.